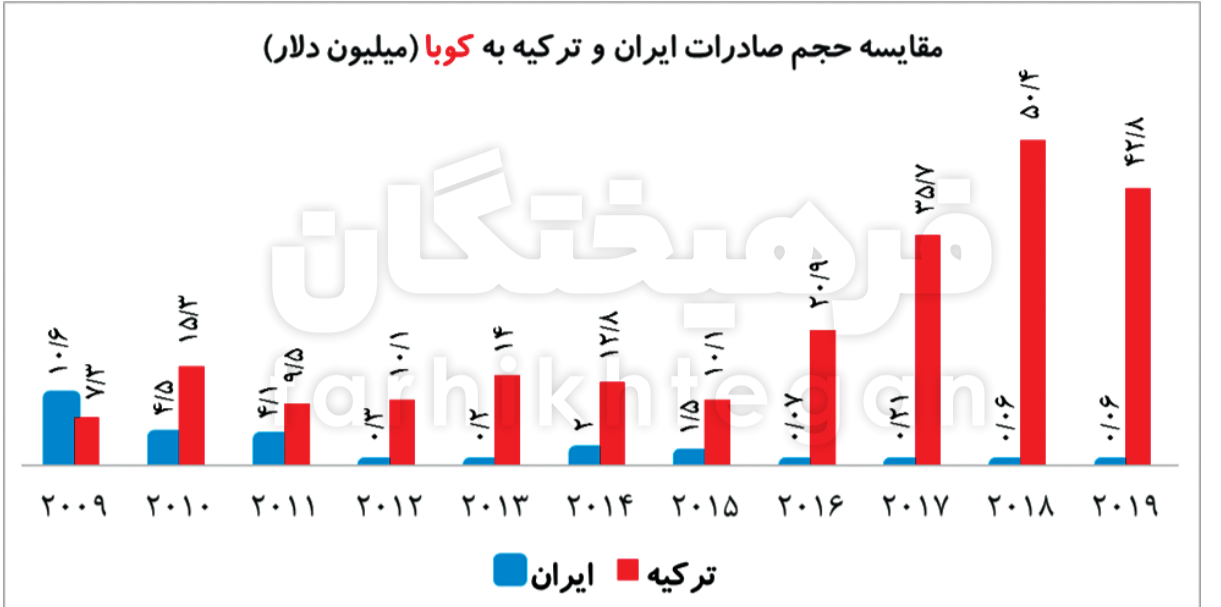
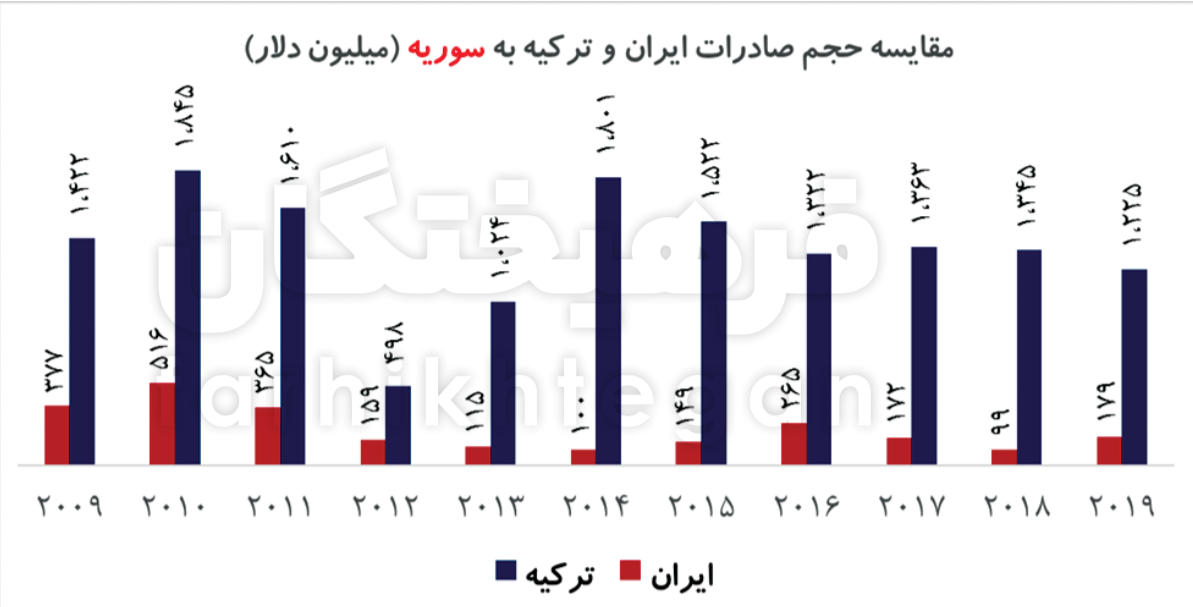

با وجود ظرفیت ۲۰ میلیارد دلاری بازار کشورهای تحریم شده، سهم کالاهای ایرانی از این بازار فقط ۱/۵ درصد است

با تحریمی ها، تحریم رادوربز نیم

ایران کشور در اختیار کیم جونگ-اون پسرش است. این کشور ۲۵ میلیون نفری در سال ۲۰۱۷، از نظر حجم صادرات رتبه ۱۳۴ و از نظر میزان واردات رتبه ۱۳۹ را به خود اختصاص داده است. نفت خام، پارچه های تار و پودباف، وسایل نقلیه موتوری و دستگاه های تلفن و... از جمله اقلام عمده واردات این کشور و همچنین اقلام مواد معدنی، محصولات فولاد، تسلیحات، مسوجات، محصولات کشاورزی و شیلات از جمله اقلام صادراتی کره شمالی به جهان بوده است.

بر اساس آمارهای وبسایت trademap، در سال ۲۰۱۹ رقم واردات کره شمالی حدود دو میلیارد و ۷۲۴ میلیون دلار بوده که از این مقدار، ۹۵ درصد آن از چین، ۱/۶ درصد از روسیه، ۰/۷ درصد از کشورهای نیکاراگوئه و برزیل و مابقی از دیگر کشورها وارد شده است. صادرات کره شمالی عمدتاً به کشورهای چین با ۷۶/۴ درصد و جمهوری کنگو با ۵/۵ درصد و مابقی نیز به برخی کشورهای محدود شده است. در سال های گذشته رقمی برای واردات کره شمالی از ایران ثبت نشده است اما بررسی یک دوره ۲۰ ساله یعنی از سال ۲۰۰۰ تاکنون نشان می دهد که مجموع ۵۹ میلیارد و ۶۹۴ میلیون دلار کالای این کشور از جهان طی این مدت، تنها ۱۴۲ هزار دلار آن به طور رسمی از ایران وارد شده که این میزان معادل ۰/۰۰۲ درصد واردات ۱۹ ساله کره شمالی است.

آمار فوق بیانگر ارتباط بسیار ضعیف ایران و کره شمالی در روابط اقتصادی است که به نظر بسیاری از تحلیلگران اقتصادی وجود اهداف سیاسی مشترک میان تهران و پیونگ یانگ بستر مناسبی برای توسعه روابط اقتصادی فراهم کرده ولی متأسفانه در این سال ها توجه زیادی به این ظرفیت نشده است.

روابط دیپلماتیک ایران و کره شمالی، بعد از انقلاب ایران در سال ۱۳۵۷ به طور رسمی شروع شد و این دو کشور در زمینه های مختلف علمی، آموزشی، فرهنگی و نظامی با یکدیگر همکاری می کنند. ایران و کره شمالی از لحاظ جغرافیایی، تاریخی، فرهنگی و ساختار حکومتی تفاوت های زیادی با هم دارند ولی اصلی ترین نقطه اشتراک این دو کشور موضع گیری علیه سیاست های ظالمانه آمریکاست، اما هنوز در زمینه اقتصاد تجارت قابل توجهی صورت نگرفته است. اما پیشینه روابط ایران و کره شمالی به این موضوع ختم نمی شود؛ در طول ۸ سال جبهه تحمیلی، کره شمالی عمده ترین فروشنده سلاح و تجهیزات نظامی به ایران بوده است. بنا به گفته مطبوعات در سال های ۷۲-۷۰ ایران ۳۰۰ موشک اسکادبی و سی از کره شمالی خرید. در سال های اخیر روابط اقتصادی کمزنگی میان دو کشور حاکم بوده است. چند سال قبل یعنی در ۱۱ شهریور ۱۳۹۱، مقامات ایران و کره شمالی تفاهنامه ای برای توسعه روابط اقتصادی با حضور محمود احمدی نژاد، رئیس جمهور وقت و کیم یونگ نام رئیس مجمع عالی کره شمالی امضا کردند. در ۲۳ آبان ماه همان سال نیز معاون برنامه ریزی رئیس جمهور ایران با وزیر تجارت خارجی کره شمالی در مورد گسترش همکاری های تکنولوژی دیدار داشت. چندی پیش هم سفر کره شمالی در تهران با اشاره به روابط دیرینه ایران و کره، خواهان تماس های بیشتر به منظور توسعه افزایش سطح همکاری میان دو کشور شد و پیشنهاد تشکیل یک کمیته مشترک تجاری میان دو کشور ارائه کرد ولی متأسفانه هنوز اقدام شایسته از سمت مسئولان دولتی برای افزایش همکاری ها صورت نگرفته است.

❶ خنثی سازی تحریم جدی گرفته نشد

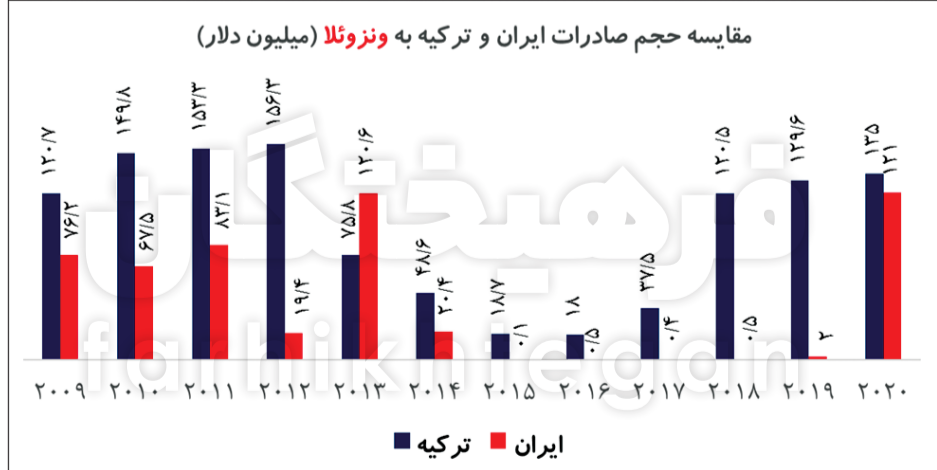
در مجموع با وجود آشکار بودن منافع اقتصادی تجارت با کشورهای تحریمی و همچنین لزوم حضور موثر اقتصادی در کشورهای همسو، کشورمان به دلایلی چون ضعف دیپلماسی اقتصادی، غیبت رایزنان بازرگانی و اقتصادی در این کشورها، تاکنون آن طور که توقع می رود نتوانسته در بسیاری از کشورها حضور فعال داشته باشد؛ چرا که طبق آمارهای گمرک ایران و آمارهای بین المللی سهم ایران از بازار ۲۰ میلیارد دلاری چهار کشور تحریم شده از سوی آمریکا، تنها ۳۰ میلیون دلار یا به عبارتی حدود ۱/۵ درصد است. بنابراین با توجه به اهمیت تجارت با کشورهای تحریم شده برای شرایط فعلی کشور، بقینا لازم است کشورمان برنامه ای جدی برای نقشه راه تجارت با این کشورها تدوین کرده تا از فرصت های کالا، پیمان های پولی، مشارکت در کشت چند جانبه محصولات کشاورزی فراسرزمینی، مشارکت در زمینه خدمات فنی و مهندسی، مشارکت در حوزه های پزشکی و... زمینه هایی است که ایران و چهار کشور مذکور، ظرفیت های بالایی در آنها دارند.

دریای کارائیب و اقیانوس اطلس واقع شده است. در سال ۱۹۸۹ کره در اقتصاد و تجارت خارجی خود با شوروی سابق شکست خورد و این موضوع باعث خسران زیادی در کوبا شد. با وجود این، بسیاری از جمهوری خواهان شوروی سابق همچنان اولویت تجاری خود را با این کشور حفظ کردند. در هر صورت کوبا تنوع در شرکای تجاری را در سال های اخیر در دست کار خود قرار داده است. این کشور در سال ۱۳۹۷ اعلام کرد که علی رغم تحریم های سخت آمریکا و کاهش نقدینگی خود، توانسته ۱/۷ میلیارد دلار سرمایه گذاری خارجی جذب کند؛ هر چند این میزان هنوز کمتر از سطح هدف ۲ تا ۲/۵ میلیارد در سال است. تولید ناخالص داخلی کوبا در سال ۹۹ معادل ۸۱ میلیارد دلار و درصد رشد GDP نیز ۱/۳ درصد برآورد شده است.

مهم ترین ماده معدنی کوبا نیکل است که پس از روسیه دومین منبع بزرگ نیکل جهان محسوب می شود. شرکت بین المللی کانادایی شریت (Sherritt) دارای تسهیلات بزرگی در معدن بزرگ نیکل در شهر مونتالاست. کوبا پنجمین تولیدکننده بزرگ کبالت تصفیه شده است که از مواد فرعی استخراج نیکل است. تحقیقات نفتی جدید نشان داده که شمال کوبا قادر به تولید تقریباً ۴/۶ میلیارد بشکه تا ۹/۳ میلیارد بشکه نفت است. کوبا بیشترین درآمد خارجی خود را از طریق توتون و تنباکوه دست می آورد. قند و شکر در درجه بعدی سودآوری، حجم بسیاری از صادرات این کشور را به خود اختصاص داده است. پس از آن نیکل، آنگون های الکلی، سنگ معدن و ماهی در مراتب بعدی قرار گرفته اند. واردات این کشور بیشتر را کتورهای هسته ای، ماشین آلات صنعتی، وسایل نقلیه زمینی، نفت و مواد غذایی هستند. به طور کلی طی سال ۲۰۱۹ کشور ۵ کبالت و ۵ میلیارد و ۴۵۱ میلیون دلار واردات داشته است. طی سال گذشته بزرگترین صادرکنندگان به کوبا شامل کشورهای اسپانیا با سهم ۱۸/۶ درصدی از بازار این کشور، چین با سهم ۱۴/۵ درصدی، مکزیک با سهم ۷/۴ درصدی، ایتالیا با سهم ۶ درصدی، کانادا با سهم ۵/۳ درصد و آمریکا با سهم ۵/۲ درصدی بوده است. در بین کشورهای همسایه هم روسیه با سهم ۲/۴ درصدی، هند با سهم ۰/۹ درصدی و ترکیه با سهم ۰/۸ درصدی بیشترین مرادوات تجاری با کوبا را دارند. در خصوص مرادوات تجاری ایران با کوبا نیز بررسی ها نشان می دهد طی سال گذشته رقمی برای صادرات ایران ثبت نشده که به لحاظ سیاسی قربت زیادی با یکدیگر ندارند، فرصت جذابی به شمار می آید. برای نمونه امارات که در ۱۰ سال قبل صادرات معادل ۵۹۵ هزار دلار به ونزوئلا داشته، در حال حاضر حدوداً ۳۰ میلیون دلار از بازار ونزوئلا را به خود اختصاص داده است. ترکیه هم در تجارتی پایدار از سال ۲۰۰۹ تاکنون به طور میانگین سالانه ۱۲۰ میلیون دلار به آن کشور صادرات داشته است.

❷ تجارت با کوبا تقریباً صفر

جمهوری کوبا بزرگترین جزیره دریای کارائیب در آمریکای جنوبی است. این کشور ۱۱ میلیون نفری در محل تلاقی خلیج مکزیک با

وضعیت صادرات ایران به ۴ کشور تحریم شده طی سال ۲۰۱۹

کشور	کل واردات (میلیون دلار)	صادرات ایران (میلیون دلار)	سهم (درصد)
سوریه	۵۰۰۶	۱۷۹	۳.۱۴
کره شمالی	۲،۹۳۸	-	-
ونزوئلا*	۵،۶۳۳	۱۲۱	۲.۱۴
کوبا	۵،۳۴۰	۰.۰۶	۰.۰۰۱
جمع	۱۹،۶۴۷	۳۰۰	۱.۵۳

منبع: گمرک ایران و وبسایت trademap
* با صادرات ایران به ونزوئلا مربوط به ماه ۹ سال ۹۹ است

عارف چلنجر

بخش قابل توجهی از مصائب تجارت خارجی ایران مربوط به تحریم هاست، اما تحریم ها محدود به ایران و این سال هائینست، بلکه تاریخی دور و دراز دارند. برای مثال نخستین ممنوعیت تجاری در دوران معاصر توسط بریتانیا علیه ایران در زمان دولت محمد مصدق، نخست وزیر وقت به بهانه ملی شدن صنعت نفت صورت گرفت. کره شمالی نیز از سال ۱۹۵۰ به بهانه برنامه هسته ای و سوء استفاده از حقوق بشر علیه این کشور تحت تحریم های شدید قرار گرفت. همچنین سوریه در سال ۱۹۸۶ به دلایلی نظیر نقض حقوق بشر، جنگ داخلی و وارد شدن نام این کشور در لیست حامیان دولتی تروریسم مورد تحریم قرار گرفت. کشورهای دیگری مانند کوبا از سال ۱۹۵۸ و ونزوئلا از سال ۲۰۱۹ در تحریم های اقتصادی به سر می برند. بقینا اگر کشورهای تحریم شده بخواهند در برابر فشار تحریم تسلیم شوند، زمینه را برای نابودی استقلال خود فراهم می کنند. تنها راه حل این مساله، مقابله با تحریم ها و تلاش برای کاهش اثرگذاری آنهاست. تجارت تحریم های تحریم شده با یکدیگر، زمینه را برای خنثی کردن فشار تحریم ها فراهم می آورد، چرا که تعامل این کشورها از جنس دور زدن تحریم نیست، بلکه گامی در جهت بی اثر کردن تحریم محسوب می شود. در نهایت مقابله با این نوع تعامل نمی تواند از جهت اقتصادی باشد، زیرا هر دو طرف اهرم فشار تحریم را پشت سر گذاشته و از آن اثرناپذیرند. در همین راستا ایران که خود از جمله کشورهای هدف تحریم دولت آمریکا در طول ۴۰ سال گذشته بوده، می تواند از ظرفیت کشورهای تحریم شده ای مانند کوبا، ونزوئلا، کره شمالی و سوریه برای خنثی سازی تحریم ها بهره بگیرد، اما کشورمان از این فرصت چندان بهره نبرده است. به طوری که بررسی هان نشان می دهد چهار کشور تحریم شده فوق الذکر طی سال ۲۰۱۹ نزدیک به ۲۰ میلیارد واردات داشته اند و این در حالی است که سهم ایران از این بازار فقط ۳۰۰ میلیون دلار یا ۱/۵ درصد بوده است.

❸ کاهش ۱۸ درصدی صادرات ایران به سوریه

جمهوری عربی سوریه کشوری در جنوب غرب آسیا و در کنار سواحل شرقی دریای مدیترانه است. حزب حاکم این کشور، حزب سوسیالیست بعث است. این کشور از سمت شمال با ترکیه، از شرق با عراق، از غرب با لبنان و از جنوب غربی با سرزمین های اشغالی فلسطین و از غرب با دریای مدیترانه و از جنوب با اردن و فلسطین همسایه است و بشار اسد از سال ۲۰۰۰ ریاست جمهوری این کشور را برعهده دارد.

در سال ۲۰۱۱ و با بالا گرفتن اعتراضات مردمی در جهان عرب، تظاهرات هایی در شهرهای مختلف سوریه نظیر حمات، جبله، دمشق، لاذقیه، درعا و حصص به وقوع پیوستند. تظاهرات های پرانگنده در شهرهای دیگر سوریه نیز صورت گرفت که در سه شهر حصص، درعا و حمه شدیدتر بود. این اعتراضات که مدیریت آن توسط برخی قدرت های منطقه ای نظیر عربستان سعودی و رژیم صهیونیستی در دست گرفته شد، آرام آرام به سمت جنگ داخلی رفت و سوریه را حداقل برای ۱۰ سال با یک جنگ تمام عیار داخلی روبرو کرد؛ جنگی در یک سوی آن سوریه و متحدان منطقه ای اش از جمله جمهوری اسلامی ایران قرار گرفتند و در سوی دیگر آن گروه های تروریستی نظیر داعش و متحدان منطقه و فرامنطقه ای آنها حضور داشتند.

کشاورزی یکی از پایه های اصلی اقتصاد سوریه محسوب می شود. بر اساس گزارش سازمان غذا و کشاورزی ملل متحد ۴۶ درصد از مردم سوریه برای زندگی وابسته به کشاورزی هستند. از دیگر ستون های اقتصاد سوریه می توان به نفت اشاره کرد. این کشور سالانه ۳۳۳ هزار بشکه استخراج و از طریق خط لوله به حصص ارسال می کند. از این مقدار ۱۸۹ هزار بشکه پالایش و مابقی از طریق بنادر سوریه در دریای مدیترانه صادر می شوند. از مهم ترین اقلام صادرات سوریه به جهان می توان به قهوه، چای، روغن های گیاهی و حیوانی، سبزیجات خوراکی و کتان اشاره کرد.

بر اساس آمارهای وبسایت trademap واردات سوریه طی سال گذشته حدود پنج میلیارد و ۷۱۷ میلیون دلار بوده که از این مقدار، ۲۳ درصد آن از چین، ۲۱/۴ درصد آن از ترکیه، ۱۴/۳ درصد از امارات، ۴/۹ درصد از مصر و ۲/۳ درصد نیز از لبنان وارد شده اند. طی سال گذشته ایران نیز با صادرات ۱۷۹ میلیون و ۳۱۸ دلاری